

Straatkunst op het hoogste podium

AUTEURS Mischa Dekker & Stefan Sweijen

FOTOGRAFIE Serge Ligtenberg, Jan Zimmermann & Suriya Kongsomsuksiri

Straatkunst wordt binnen de kunstwereld steeds serieuzer genomen, getuige de opkomst van vele jongerentheaters. Ondertussen is er weinig aandacht meer voor de straatcultuur waar deze theatervorm uit voortkomt. ISH Institute maakt met en voor jongeren multiculturele en multidisciplinaire theatervoorstellingen. AGORA interviewde oprichter Marco Gerris.

“ISH is een multidisciplinair en multicultureel gezelschap,” introduceert Marco Gerris zijn organisatie. “Mensen die hier werken komen echt overal vandaan en hebben met elkaar gemeen dat ze een passie voor ‘straatkunst’ hebben. Het instituut is bedoeld als een plek waar mensen met verschillende soorten talent, jong en oud, van elkaar kunnen leren en hun disciplines met elkaar kunnen vermengen. De naam ISH staat voor ‘achtig’, zoals bijvoorbeeld in het Engelse woord ‘greenish’. De mensen die bij ISH werken zijn wel dansers, maar niet uitsluitend. Daarnaast skaten ze en vaak komt er ook nog hiphop en breakdance bij. Mensen die ‘ish’ zijn, die uitblinken in één ding, maar daarnaast nog een heleboel andere dingen kunnen en vooral willen doen, die wil ik bij me hebben. We beperken ons dus niet te veel tot één kunstvorm, maar willen verschillende disciplines met elkaar combineren. Bovendien vind ik het belangrijk dat de mensen die bij ons werken iets weten van andere kunstvormen, zoals ballet en moderne dans. Om bij ISH te kunnen horen, moet je openstaan voor nieuwe dingen.”

Jullie houden je dus bezig met allerlei onderdelen van straatkunst

en -cultuur. Wat is dat precies volgens jou?

“Voor mij is dat alles wat uit de undergroundwereld komt, zoals skaten, hiphop, streetdance, scratchen en breakdance. Ik vind het belangrijk om te benadrukken dat je die vormen van straatkunst niet goed als losse disciplines kan zien. Ze zijn onderdeel van een straatcultuur, waar een bepaalde manier van leven bij hoort. Dit proberen we in onze voorstellingen ook naar voren te brengen.”

Marco Gerris.

Subsidies voor Fame-ISH

De overheid wil kunst en cultuur stimuleren door subsidies te verstrekken. Sinds de jaren negentig zijn de voorwaarden voor subsidieverstrekking dat de cultuurinstelling winstgevend is en dat zij bijdraagt aan sociale cohesie. In januari van dit jaar werd bekend dat Stichting ISH grote subsidies heeft binnengehaald voor haar nieuwe initiatief Fame-ISH. Fame-ISH is een samenwerking van ISH met het Regionaal Opleidingscentrum van Amsterdam en de Montessori Scholengemeenschap Amsterdam, die in oktober 2007 van start is gegaan. Het initiatief is gericht op jongeren uit Amsterdam Nieuw West en daagt hen uit tot het ontwikkelen, professionaliseren en vermarkten van hun talenten op het gebied van kunst, entertainment en sport. Fame-ISH bestaat uit 1) opleidingen in sport- en podiumkunsten, 2) programma's voor naschoolse activiteiten in samenwerking met lokale sportverenigingen, en 3) het bieden van een recreatieplek voor jongeren. ISH probeert op deze manier een hulp- en kansenbiedende instantie te zijn, die de buurt een positieve uitstraling en impuls geeft. Begin januari maakte de wethouder van Kunst en Cultuur bekend dat het opleidingsinstituut ondersteund zal worden met een subsidie van 1,1 miljoen euro. "ISH raakt aan twee van de ambities uit onze hoofdlijnennota Kunst en Cultuur, namelijk Talentontwikkeling en Prachtwijken. Daarnaast zorgt ISH voor Sport in de wijk, ook heel belangrijk," aldus de wethouder. Fame-ISH wordt bovendien financieel ondersteund door Koers Nieuw West, een samenwerkingsverband tussen lokale marktpartijen, instanties en maatschappelijke organisaties, en door woningbouwcorporatie Ymere, die de accommodaties van ISH in bezit heeft. De laatste draagt bij door middel van een huurkorting.

Jij bent de oprichter van ISH. Hoe is dit kunstinstituut ontstaan?

"Ik zat toen al een tijdje in het kunstwereldje, maar kreeg eigenlijk nergens echt de kans om te doen wat ik leuk vond. Ik deed een keer mee aan een voorstelling met een jongerengroep en dat vond ik zo leuk dat ik daar iets meer mee wilde doen: met jongeren, voor jongeren. Het leek mij een goed idee om zelf iets te beginnen, omdat ik dan precies kon doen wat ik wilde. Eind 1999 ben ik met ISH gestart en toen waren we met z'n zevenen. We zijn begonnen met theater, omdat dat was wat ik altijd al wilde maken. Het idee dat ik in ISH wilde stoppen, is dat het door jongeren gemaakt wordt en voor jongeren. Ik wilde al mijn passies in de voorstellingen stoppen. In die tijd ben ik overal ter wereld mensen gaan scouten, onder andere in New York. In 2000 stond de eerste voorstelling op de planken. Dat was een groot succes. We waren toen de enigen - en dat zijn we eigenlijk nog steeds - die op zo'n grootschalige manier jongeren konden bereiken. Twee jaar

daarna is ISH een instituut geworden. We wilden een broedplek creëren waar jongeren zich samen met professionals verder kunnen ontwikkelen binnen de beoefening van straatkunst. Nu is een belangrijk deel van onze activiteiten het maken van zeer gevarieerde voorstellingen die een duidelijke boodschap hebben: maak zoveel mogelijk van je leven."

Hoe ziet een voorstelling van jullie eruit?

"We hebben allerlei verschillende voorstellingen. De eerste paar waren vooral met skaten, hiphop, breakdance, beatbox en scratchen, maar er zaten ook andere dingen in, zoals moderne dans. Onze voorstellingen zijn eigenlijk altijd van alles wat. Het belangrijkste vind ik dat een show knalt. Er moet veel energie in zitten. Mensen moeten die energie voelen en na afloop van de voorstelling weer enorm veel zin hebben in het leven. Meestal is het verhaal in onze voorstelling ondergeschikt aan dat energiegevoel. Daarom worden onze producties vaak wat fragmentarisch gevonden."

Wie werken er mee aan die voorstellingen?

"Een belangrijk kenmerk van ISH is dat we proberen om diverse kunstvormen te vermengen, waardoor mensen uit deze verschillende disciplines dus ook met elkaar samenwerken. Op deze manier kunnen ze van elkaar leren, en vinden er naar mijn idee enorm creatieve en originele kruisbestuivingen plaats. Ook wat niveau betreft is ISH erg gevarieerd. Van elke discipline heb ik een van de besten ter wereld staan. Aan het stuk waaraan ik nu zelf meedoe, doen verder alleen maar 'kampioenen' mee. Allemaal grote jongens in hun eigen wereldje, en het is natuurlijk erg leuk om met hen te werken. Tegelijkertijd zijn we

MTV Street Festival, Thailand, 2007.

ook veel bezig met het opleiden van mensen die nog niet zoveel met straatkunst gedaan hebben op een professionele manier.”

Waarom willen die toptiesten zo graag aan producties van ISH meedoen?

“In het begin was het behoorlijk moeilijk om zo’n groep mensen om je heen te verzamelen. Iedereen lachte mij dan ook uit toen ik hiermee begon. De hiphopwereld is nogal egocentrisch. Het gaat er eigenlijk vooral om om zelf met een cool imago naar voren te komen. Er wordt veel gepraat over respect en zo, maar bijna niemand toont zelf genoeg respect voor anderen. Ik wil met ISH juist uitstralen dat iedereen een kans kan krijgen, in plaats van die ‘ieder voor zich’-mentaliteit. Veel mensen dachten dat het niet zou lukken om deze hiphopwereld naar een breder publiek te brengen. Inmiddels heb ik naar mijn idee laten zien dat dit wél mogelijk is, en nu wil bijna iedereen aan een productie van ISH meewerken. Ze komen meestal toevallig bij ons terecht. Ze komen auditie doen, of ik kom ze tegen in clubs en soms zelfs op straat.”

Proberen jullie ook om mensen zelf op te leiden?

“Dat is een belangrijk deel van onze werkzaamheden. Sinds vier jaar ben ik bezig met Junior-ISH, wat de bedoeling heeft om getalenteerde jongeren die nergens anders terecht kunnen een kans te geven. Zij worden opgeleid in verschillende disciplines, afhankelijk van waar ze goed in zijn en wat ze leuk vinden. Junior-ISH is behoorlijk praktijkgericht, dus we werken altijd toe naar een voorstelling. Veel mensen

benaderen Junior-ISH naar aanleiding van een voorstelling die ze gezien hebben.

Het is belangrijk dat ze zich niet met slechts één discipline bezighouden, maar ook kennismaken met andere kunstvormen. Ze moeten bijvoorbeeld ook wat weten over ballet. Iemand die niet ruimdenkend genoeg is om zich ook in andere disciplines te verdiepen, is eigenlijk niet geschikt voor ISH.”

Je hebt gezegd dat ISH vrijwel uniek is. Is ISH in staat tot coproducties met andere kunstenaarsgroepen?

“We hebben in het verleden met grote instellingen samengewerkt. Denk bijvoorbeeld aan Toneelgroep Amsterdam en het dansgezelschap van Krisztina de Châtel. De bekende groepen willen nu graag met ISH samenwerken, omdat wij populair zijn in de jongerenwereld. Ik sta daarvoor open, maar het gaat er vooral om of er een soort raakvlak is. Als ik dat niet merk, dan hoeft het voor mij niet. Ik hoef niet meer zoals vroeger alles aan te nemen wat ik aangeboden krijg. Nu we gegroeid zijn, vind ik dat we daar een eigen keuze in moeten maken.

Als er meerwaarde in samenwerking zit, dan is dat natuurlijk leuk. Het maakt niet heel veel uit vanuit welke richting die komt. Ik ben altijd op zoek naar partnerschappen waarvan beide groepen iets kunnen leren. Ik zou bijvoorbeeld met pottenbakkers kunnen samenwerken, als ik daar iets in zie. Als iemand uit die hoek met een fantastisch plan komt, sta ik daar volledig open voor. De keuze om al dan niet samen te werken is vaak vooral gebaseerd op mijn gevoel.”

Zijn die samenwerkingen vruchtbaar gelopen?

“Een paar jaar geleden heb ik met Krisztina de Châtel samengewerkt. Zij is een gerenommeerd choreografe van moderne dans. Voor mijn gevoel hoefde ik niet veel te doen op artistiek gebied, maar ik heb er uiteindelijk heel veel van geleerd. Bijvoorbeeld dat je in een langzame simpele beweging gevoel moet stoppen. Dat soort dingen neem ik dan mee, en die zijn nuttig om later de voorstellingen mee te kunnen verbeteren.

Hetzelfde geldt voor *Stamping Ground*, het revolutionaire dansstuk uit de jaren tachtig van Jiri Kylián. Dat heb ik bewerkt en er mijn eigen draai aan gegeven. Hij is komen kijken en vond het fantastisch.

Samenwerking moet echt meerwaarde hebben. Soms wijs ik het af, ook al is het een grote naam. Laatst heb ik een aanbod van Idols afgewezen. Daar wil ik echt niet mee geassocieerd worden, omdat het vooral gaat om leedvermaak. Ik werk op een heel andere manier. Ik ben ervan overtuigd dat iedereen potentie heeft. Niet altijd in zingen, maar iedereen heeft een bepaalde kracht of een talent. Het is een kwestie van de juiste knop indrukken. Idols werkt juist het tegenovergestelde.”

Jullie zijn een officiële instelling in de kunstwereld. Krijgt ISH daar ook financiële steun voor?

“In de kunstwereld heb je sowieso te maken met een subsidiestructuur. Iedereen kan een subsidieplan indienen en de laatste drie jaar hebben we een kleine structurele subsidie gekregen. Voor de komende vier jaar zijn we bezig om een veel grotere pot aan te vragen (zie informatiekaart op pagina 21).

We worden gesubsidieerd door verschillende fondsen. Ook hebben we projecten lopen die door Stichting Kinderpostzegels Nederland gefinancierd worden. De Junior-ISH'ers kunnen bijvoorbeeld naar Afrika of India door middel van uitwisselingsprogramma's. Soms worden we door commerciële bedrijven gesponsord, zoals Red Bull of MTV. Dat zijn bedrijven die dicht bij de jongeren staan. Als zij de boodschap van ISH begrijpen, dan mogen ze altijd bij ons aankloppen.”

Wat willen jullie bereiken met ISH Institute?

“Het doel zie ik vooral als het creëren van 'open-mindedness', zowel bij het publiek als bij de mensen die de voorstellingen maken. Volgens mij werkt het niet om jongeren die alleen de hiphopwereld kennen naar een theater te sturen om daar kennis te maken met *Macbeth* of met opera. Dan gaan ze één keer en daarna nooit meer. Omdat ISH een tussenvorm is van allerlei verschillende soorten kunst, denk ik dat wij een goede brug vormen om het publiek met al die kunstvormen kennis te laten maken. Dat spreekt jongeren ook meer aan. Een operavoorstelling kan best cool zijn, maar dan moet je wel eerst de juiste instelling daarvoor creëren.

ISH leert dat als je er hard voor werkt, je je eigen kansen kan creëren. Het is leuk om te zien dat jongeren die hier heel onzeker binnenkomen, uiteindelijk een rolmodel worden voor anderen om ergens volledig voor te gaan. Ik heb het idee dat de levens van de deelnemende jongeren door de educatieve projecten echt worden veranderd. Ze zien mogelijkheden om in de kunstwereld iets te bereiken en gaan er serieus mee aan de slag.

Mijn droom is dat iedereen die bij ISH is opgeleid een eigen ISH

Institute kan oprichten. Daar zijn we eigenlijk al mee bezig, omdat het eerste officiële ISH Institute in India is opgericht. Je ziet dat steeds meer. Mensen die hiermee bezig zijn, komen vaak bij ons aankloppen om te vragen hoe het moet. In Den Haag en Dordrecht komt het al een beetje van de grond en in de toekomst zie ik er nog wel een paar soortgelijke instellingen bijkomen. Misschien lukt het uiteindelijk niet, maar ik ben al blij dat we in ieder geval iets bereiken op dit gebied. Eigenlijk zijn we op dit moment nog de enige. Ik zie dat graag veranderen.”

Tot slot, hoe denk je dat de straatcultuur zich binnen de kunstwereld zal ontwikkelen? En hoe stel je je de rol van ISH daarin voor?

“Ik denk dat straatcultuur veel meer in de professionele kunstwereld zal gaan opduiken. Dat zie ik nu al overal gebeuren. Ik hoop dat wij in de toekomst niet meer de enige zijn die dit soort dingen op het podium brengen. Ik ben wel benieuwd wie het gaat oppakken. Vooralsnog is het alleen maar jongerentheater, bijvoorbeeld 020 uit Amsterdam, en allemaal heel kleinschalig. Dat is niet genoeg naar mijn idee, want een beetje concurrentie kan geen kwaad.

Een voordeel van meer concurrentie is dat duidelijker wordt wat er nog meer heerst in de wereld van de straatkunst. Het is nu moeilijk om ISH te vergelijken met een ander gezelschap, waar ook ter wereld. Ik heb wel eens andere voorstellingen gezien, maar dat is dan puur op breakdance of hiphop gericht. Naar mijn idee is het voor het op het podium brengen van straatkunst belangrijk om breed te kijken en je niet alleen tot je eigen discipline te beperken. Tot nu toe heb ik steeds gemerkt dat dit een enorme meerwaarde heeft, zowel voor de artiest als voor het publiek!”

Mischa Dekker (mischa_dekker@hotmail.com) en Stefan Sweijen (s.sweijen@students.uu.nl) studeren sociale geografie aan de Universiteit Utrecht. In het kader van het *Honneurs Programma Honours Programma* werkten zij mee aan de totstandkoming van dit themanummer.

Literatuurselectie

Gemeente Amsterdam (2008) Ruim € 1 miljoen subsidie voor ISH. Persbericht 9 januari 2008.

Stichting ISH (2008) ISH. <www.ish-events.com> Laatst bezocht februari 2008.